

– вивчення досягнень українців у науково-технічних галузях та в культурі шляхом створення науково-популярних передач тощо, адже багато винаходів та відкриттів наших співвітчизників стають відомими під іншими іменами або взагалі офіційно залишаються без авторства. Наприклад, знамениту люфтвагенівську ластівку створив Р. Лісовський, що народився у Запоріжжі, а потім емігрував до Німеччини (до речі, він є і автором емблеми УПА); головний мозок компанії «Apple» – українець С. Возняк; автори пісень, які співає увесь світ, також українці: «Carol of the Bells» – це «Щедрик» М. Леонтовича, а «Summertime» – це «Ходить сон коло вікон» О. Кошица в обробці Дж. Гершвіна. Саме українці є авторами багатьох винаходів, серед яких: вертоліт (І. Сікорський); рукавичка EnableTalk для людей з обмеженими можливостями; газова лампа і спосіб отримання газу шляхом дистиляції і очищення нафти. (1853 р., Львів); безкровний аналіз крові (харківський вчений А. Малихін); поштовий індекс (1932 р., Харків); ракетний двигун (С. Корольов); антибіотик батумін, що володіє високою активністю до всіх видів стафілококу і за своїм хімічним складом не має аналогів (ІМВ НАН України); гнучкий суперконденсатор, який працює на сонячній батареї (Львівська політехніка); рідкий струменевий скальпель, що дозволяє видаляти нем'язові тканини з мінімальною крововтратою, не має аналогів на Заході і є інструментом багаторазового використання (Аерокосмічний інститут та Національний авіаційний університет); перший підводний човен-чайка; годинник-глюкометр для діабетиків (П. Бобонич); екологічно чисте паливо (В. Мельников сконструював машину, яка перетворює відходи деревини в паливні брикети); опріснення морської води (Одеська державна академія холоду); профілактор В. Євмінова; пристрій для боротьби з ураганамі (Рівненський державний університет); найшвидший в світі автомобіль (1966 р. розробив харків'янин В. Нікітін, потужність 400 кінських сил, розрахункова швидкість – 400 км/год.); кінескоп (Й. Тимченко, за два роки до братів Люм'єр); вугільний комбайн (1932 р. О. Бахмутський); зварювання живих тканин (ІЕ ім. Євгена Патона); рентген (І. Пуллой за

14 років до німця В. Рентгена сконструював трубку – прообраз сучасних рентгенівських апаратів, першим у світі зробив рентгенівський знімок людського скелета); компакт-диск (Київський інститут кібернетики, В. Петров); електричний трамвай (поч. 1870-х рр. Ф. Піроцький); екоавтомобіль, що працює на повітрі (О. Збарський) і багато іншого [6].

Враховуючи вищезгадане, вважаємо, що в кожному навчальному закладі повинні бути стенди, спеціальні куточки тощо, які б демонстрували молоді досягнення співвітчизників. Крім того, треба знати, що наші емігранти є постійними донорами світу. Саме українці фактично колонізували дику Канаду та Далекий Схід на межі ХІХ–ХХ ст., а тепер плідно працюють в Європі, забудовуючи в тому числі піренейську «пустелю». Ірландці, що посідають перше місце у світі по співвідношенню жителів метрополії та емігрантів, пишаються працею своїх співвітчизників, а ми сприймаємо це інакше. Однак українці повинні заявити світу про себе як про один з найталановитіших та найпродуктивніших народів. Необхідно підкреслювати передовсім історичну місію, значення України в ситуації цивілізаційного зламу, досягнення українців у науці та культурі.

Отже, впевнені, що проблема вдосконалення виховного процесу, широка просвітницька діяльність повинні стати пріоритетними завданнями сучасної української системи освіти і держави в цілому. Успіх же її реалізації залежить, в першу чергу, від українських педагогів-патріотів, інтелігенції, що є епіцентром культури та самосвідомості нації.

1. Вейль С. Укорінення. Лист до клірика: Пер. з фр / С. Вейль. – К.: Дух і літера, 1998. – 298 с. 2. Гревс І. М. К теорії і практиці екскурсій, як орудія научного изучення історії в університетах / І. Гревс. – СПб., 1910. – 48 с. 3. Перотті А. Виступ на захист полікультурності. – Львів: Кальварія, 2001. – 128 с. 4. Табачковський В. Г. Полісутнісне homo: філософсько-мистецька думка у пошуках «неевклідової рефлексивності» / В. Табачковський. – К.: ПАРАПАН, 2005. – 432 с. 5. Цимбал Т. В. Буттєвісне укорінення людини / Т. Цимбал. – Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 219 с. 6. Електронний ресурс: http://tvomisto.tv/news/top23_vynahody_ukraintsiv_yaki_vidomi_u_vsomu_sviti_65697.html.

УДК165.12:316.64

Лариса Абизова

Проблема «герменевтично вихованої свідомості» суб'єкта у сучасних гносеологічних схемах політичних і соціокультурних процесів

Досліджується актуальна соціально-гносеологічна проблема співвідношення науки і політики. Множинність концептуально-теоретичних схем соціальної реальності, котрі конкурують між собою, інтерпретується не як аномалія, а як норма соціального пізнання. Зроблено висновок про те, що слід зважено й коректно використовувати гуманітарне знання в корегуванні соціальних процесів сучасності, у формуванні механізмів оновлення українського суспільства.

Ключові слова: інтерпретація, парадигма, факт, ідеологія.

We study the current socio-epistemological problem of correlation between science and politics. The multiplicity of competing conceptual and theoretical schemes of social reality is not interpreted an anomaly but considered as a norm of social cognition process. It is concluded that there is the need for efficient and correct use of the humanities in correcting of social processes of modernity by the formation of the mechanisms of Ukrainian society's renewal.

Keywords: Interpretation, Paradigm, Fact, Ideology.

Будь-яка ідеологічна система претендує на певне переосмислення історії. Факт минувшини може миттєво ставати політичним аргументом тієї чи іншої політичної сили. Політизація історії народу та його традицій призводить до того, що місце об'єктивного аналізу соціогуманітаристики займають упередженість і порушення норм наукової логіки.

Таким чином, історія й традиції можуть ставати частиною ідеології, задаючи вектор суспільного розвитку.

Умови національного відродження актуалізують інтерпретацію та використання традицій, соціального досвіду, історичних надбань, перемог і невдач. Політичні сили часто вільно й упереджено використовують культурологічні та історичні знання, по суті, маніпулюючи гуманітарним зна-

нням і суспільною свідомістю, щоб досягти політичних цілей. Традиції й факти давньої та новітньої історії після того, як їх реанімують політики, визначають суспільну свідомість, перетворюючись із суто культурно-історичного феномена на політичний. Значущість проблеми посилюється через потребу сформувати державну ідеологію України, брак якої унеможливорює чітке розуміння й визначення місця нашої держави в геополітичних трансформаціях сьогодення. На думку М. Розумного, реальним кроком розбудови сильної України «має бути узгодження основних «акторів» політики і соціальних груп стосовно критеріїв оцінювання тих чи інших факторів національного розвитку» [7, с. 58]. Розуміння й оцінка минулого, осмислення перспектив майбутнього має не роз'єднувати, а об'єднувати державу.

Як зазначає М. Томенко, в контексті державотворення «серед ідеологічних та політико-економічних сучасних дискусій слід виокремити три найсуттєвіші, що мають найбільший вплив на розвиток суспільства і претендують на власну винятковість та універсальність. Це соціалізм, лібералізм та консерватизм. Кожна з названих концепцій трансформується у відповідні політичні та державні стратегії. Маємо на меті віднайти оптимальну державну стратегію, яка б набула форми загальної національної згоди. Тому доцільно визнати напрям пошуку синтезованого поєднання трьох традиційних світоглядних та політико-економічних моделей суспільного розвитку на основі використання найбільш прийнятних принципів кожної з них для сучасного українського суспільства» [8, с. 86–87].

Проблема вивільнення та дослідження фактологічного матеріалу вітчизняної історії надзвичайно актуальна. Завданням нашої роботи – дослідити специфіку пізнання політичних і соціокультурних процесів, інтерпретації фактів соціальної дійсності; з'ясувати межі об'єктивності суб'єкта пізнавальної діяльності; проаналізувати соціокультурні виміри пізнання. Предмет дослідження – це зважене й коректне використання гуманітарного знання в корегуванні соціальних процесів сучасності, у формуванні механізмів оновлення українського суспільства.

Соціальні й антропологічні аспекти пізнання досліджувались у фундаментальних працях В. Дільтея, В. Віндельбанда, Г. Ріккєрта, М. Вебера, М. Хайдеггера, Х. Г. Гадамера, Дж. Коллінгвуда, К. Поппера, А. Грамші, М. Фуко. Будь-яке пізнання апріорі соціальне, оскільки воно вплетене в систему суспільних відносин і детерміноване соціально-культурними чинниками, проте в межах гносеології існує проблема розмежування соціально-гуманітарного та природничого знання. Підґрунтя цього розмежування окреслили представники баденської школи неокантіанства В. Віндельбанд та Г. Ріккєрт, сформулювавши тезу про наявність двох типів наук: наук про культуру (ідеографічних), які описували індивідуальні, неповторні ситуації й події, та наук про природу (номотетичних), які фіксували загальне, повторюване, абстрагуючись від несуттєвого індивідуального. При цьому В. Віндельбанд та Г. Ріккєрт зазначили, що предметом соціально-гуманітарного знання є культура з усім спектром цінностей, а предметом природничого знання – природа, загальне і абстрактне, об'єктивні закони, не співвідносні ні з якими цінностями. За переконанням сучасного американського філософа Р. Рорті, герменевтичне розуміння пристосоване до «духу» (до наук про людину), в той час як «методи об'єктивації» (тобто методи природничих, «позитивних» наук) більш надаються до пізнання природи. Протиставляючи соціальне пізнання природничому, Г. Ріккєрт сформулював тезу про те, що

історична наука і наука, яка формулює закони, виключають одна одну. Під сильним впливом неокантіанців німецький соціолог, історик, економіст М. Вебер наполягав на тому, що природознавство, досліджуючи навколишній світ, не лише не вирішує, а й навіть не порушує смислових питань. Тому, на думку вченого, абсолютно доцільно говорити про своєрідність і особливості досліджень у науках про культуру. Представник неогегеліанської філософії Дж. Коллінгвуд переконував, що історія може й має навчити людей спрямовувати суспільство, подібно до того як природничі науки навчили їх керувати силами природи.

Гостро проблему специфіки соціального пізнання порушували також у вітчизняному філософському дискурсі М. Грушевський, Д. Донцов, В. Винниченко та провідні сучасні філософи, серед яких М. Попович, А. Бичко, М. Михальченко та ін.

Сучасна тенденція соціологізації знань призводить до радикального переосмислення понять і проблем традиційної теорії пізнання, побудови соціокультурної схеми дійсності, яка в ході гносеологічного аналізу з часом уточнюється і наповнюється конкретним когнітивним змістом. Соціальне пізнання постає не лише віддзеркаленням реальності й дослідженням об'єктивного світу, а також сукупністю форм і способів людської діяльності, спрямованої на конструювання об'єктів, «занурених» у систему соціальних зв'язків як вираження горизонту буття особистості. Включеність суб'єкта в предмет соціального пізнання надає цьому предмету – «культурно-значущій індивідуальній дійсності» (за М. Вебером) – виняткової складності. Істина досягається в переплетенні різноманітних цінностей, що вказують на людське, культурне значення певних явищ дійсності.

Будь-яке наукове дослідження починається зі збору, систематизації, узагальнення та інтерпретації фактів. Втім, що ми називаємо фактом і чому дещо для одних дослідників є безсумнівним фактом, тоді як для інших – сумнівним, а той й узагалі не фактом?

Специфікою фактів соціального пізнання є історичність, зануреність у контекст епохи, зв'язок з цінностями та вибором того, що єдино важливе для даного вченого на конкретний час, те, яке пояснюється, а звідси – складнощі узагальнення. В гуманітарному дослідженні, на відміну від природничого, факти не є лише констатовано емпіричними, в їх викладенні вже міститься деяка доля тлумачення, обумовлена світоглядом дослідника. Особливої ваги при цьому набуває розуміння фактів, а не їх пояснення як способі досягнути соціальні явища та процеси. Результат розуміння не є остаточним результатом дослідження, а лише гіпотезою в системі соціального знання, яку в ідеалі слід було б верифікувати об'єктивними науковими методами. В соціально-гносеологічних схемах політична й соціокультурна реальність постає не в просторово-часових параметрах, а як носій смислу, символ людського прояву, який підлягає поясненню та тлумаченню, оскільки осмислення, за М. Хайдеггером, дещо більше за просто пізнання. Фундаментальною ознакою пізнання й людського мислення німецький філософ вважає «історичність», визначеність місцем, часом, конкретною ситуацією, в якій опиняється людина.

За безумовним обов'язком дослідника оперувати лише достовірними фактами (приймемо це як аксіому) значний інтерес викликає проблема тлумачення факту. Кожен дослідник має право на власне розуміння фактів, розташування їх у ланцюгу подій, застосування детерміністського або феноменологічного принципу пізнання, тобто право

на інтерпретацію факту. Але проблема в тому, де межі цієї інтерпретації, де вона ще походить від факту, ґрунтується на ньому, а де замінюється на вигадку й урешті-решт фальсифікацію?

Герменевтична інтерпретація – поширений методологічний підхід у гуманітарних дослідженнях, осмислення і розуміння. Інтерпретативні ресурси – це основний канал наповнення позаемпіричним (соціальним) змістом пізнавальної діяльності. Інтерпретація – це особистісний підхід, суб'єктивне розуміння інтерпретатора, проте, попри всі індивідуальні особливості дослідників, є «самість» інтерпретації в межах наукової логіки й чесності дослідника, певне позаособистісне підґрунтя інтерпретації. Г. Гадамер використовує поняття «переддумка» та «передрозум», які впровадив у філософську лексику М. Хайдеггер, демонструючи можливу упередженість гносеологічної спрямованості дій дослідника-інтерпретатора. На думку Г. Гадамера, необхідною умовою інтерпретації фактів минулого є «герменевтично вихована» свідомість інтерпретатора. У значній кількості інтерпретацій, особливо історичних, інтерпретатор буквально «вбудовує» свої передміркування, свій передрозум у минуле, в історію, в традицію, своє теперішнє бачення приписує давнині, демонструючи герменевтично невиховану свідомість. Врешті-решт, порушується культура інтерпретування і частіше за все це зумовлюється надмірним політичним радикалізмом. Доцільно припустити, що інтерпретація поєднує особистісну позицію дослідника й сформовану в науці аксіологічну значущість того чи іншого факту. Можливі межі інтерпретації задані самим фактом та іманентні йому. Інтерпретація виступає як описування й поясування факту, а не як додумування, домислення та підміна його змісту.

Події багатомісячної або багаторічної давності, за умов принципової наукової позиції, не можна пояснювати логікою політичної боротьби, тим більше, вони не мають обслуговувати пристрасті цієї боротьби. Межі наукового факту закінчуються там, де починається професійна некомпетентність, науковий підхід змінюється на політичний, а культурний зміст події підміняється ідеологічним. Факти, окрім притаманного їм предметного змісту, набувають іншого значення, яке формується внаслідок накладання на предметність ангажованих стандартів соціальності. Наприклад, Т. Воропаєва, аналізуючи зростання наукового інтересу до цивілізаційної проблематики в сучасній соціогуманітаристиці, констатує неадекватність викладення цивілізаційної тематики в працях багатьох сучасних українських дослідників, які стверджують, «що існує українська цивілізація», «козацька цивілізація», «етнічна цивілізація», «Чорноморська цивілізація», «скіфська цивілізація», «слов'янська цивілізація», «хозарська цивілізація», «східнослов'янська цивілізація» [4, с. 79]. При цьому автор справедливо наголошує на тому, що вкрай потрібно розробити адекватні теоретико-методологічні засади дослідження українства в цивілізаційному просторі, які сприятимуть серйозному науковому обґрунтуванню проблематики.

Інтерпретується множина різноманітних історичних фактів, одні з них залишаються начебто непоміченими, маючи вузькоспеціальне для наукового загалу значення, результати тлумачення інших викликають широкий суспільний резонанс, їх супроводжують дискусії в мас-медіа. Результати інтерпретації соціальної спадщини можуть набувати загальної значущості, неочікувано для самих дослідників пробуджувати до себе суспільний інтерес. У формі «чистих» фактів,

обґрунтованих гіпотез і висновків гуманітарне знання взагалі майже не викликає публічного інтересу, ситуація кардинально змінюється, коли воно перекладається мовою ідеології та політичних гасел. Постає проблема співвідношення науки й політики, виникає враження, що нові наукові інтерпретації в соціо-гуманітарній сфері поширюються тоді, коли вони включаються в деяку ідеологію (як правило, консервативну), «перекодовується» її мовою. Нерідко інтерпретативні ресурси містять спеціальну мову, зрозумілу переважно включеному в соціальний контекст індивідуі. Інтерпретативна мова не позбавлена певної об'єктивності й віддзеркалює сучасний рівень пізнання реальності, але при цьому містить і суб'єктивні нашарування, які не завжди дають їй змогу досягти стадії науковості. Інколи політичні сили пропонують настільки свавільне осмислення історичних фактів, що вони взагалі залишають межі наукової логіки. Частіше за все певна ідеологія, якою керується політична сила, що претендує на самоздійснення, «замовляє» інтерпретацію деяких історичних фактів, їй необхідно привласнити науковий матеріал як історико-культурну базу для легітимізації свого змісту, а через зміст – програми дій, спрямованих на закріплення або зміну соціального порядку. В інформативному статусі факт абсолютно нейтральний, тому, щоб отримати ідеологізований продукт застосовується інтерпретація, а вже її чинна ідеологія видаватиме за начебто первинний факт.

Європейські неоконсерватори демонструють використання інтерпретаційних результатів гуманітарного знання в обґрунтуванні ідеології «нових правих». Так, відомий ідеолог французького неоконсерватизму Ален де Бенуа, критикуючи іудохристиянську спадщину виправдовує етику індоєвропейської міфології, яка дозволяє повернути спільноту до джерел, що відповідають людській природі й ґрунтуються на ідеї елітизму. При цьому активно використовуються ідеї етолога, лауреата Нобелівської премії К. Лоренца, видатного німецького археолога Ф. Альтхайма, відомого історика релігії М. Еліаде. Варто зауважити, що в сучасній Україні також є досвід ідеологічного використання східнослов'янської міфології. Наприклад, яскравий представник української інтелігенції, письменник, історик, прихильник українських «правих» С. Плачинда пропагує ідеї українського етолога Л. Силенка (США), автора «Мага віри», так званої української Біблії, про ствердження серед українців РУНвіри (Рідної Української Національної Віри), яка має претендувати на втілення в релігійній, соціальній та політичній сферах, спонукати до цілеспрямованості та героїзму, справедливості й дисциплінованості, дотримання національного навіть у побуті та смакових перевагах. Лев Силенко, а за ним і С. Плачинда, інтерпретують язичницькі міфи слов'ян, низку історичних фактів та гіпотез, аби, по-перше, репрезентувати культуру античності та Давнього Сходу як результат давньоукраїнського впливу, наприклад, стверджуючи, що «українська міфологія найдавніша у світі. Вона стала ОСНОВОЮ всіх ІНДОЄВРОПЕЙСЬКИХ МІФОЛОГІЙ, точнісінько так як стародавня українська мова – САНСКРИТ – стала праматір'ю всіх індоєвропейських мов» [6, с. 6], по-друге, побудувати зразок перспективи соціальної та політичної організації життя в Україні. Автори, полемізуючи з «чужинською вірою», зокрема, зі Старим Заповітом, котрий, на їхню думку, є хронікою іудейського життя українського народу протягом семи тисяч років його розвитку, розглядають Володимирове хрещення Русі 988 р. як трагедію: «Князь Володимир грубою збройною силою розчавив поетичний світогляд давніх українців, їх духовність

і єдність з Природою... То був початок національної трагедії України-Руси» [6, с. 3]. З зазначеного випливає, що автори інтерпретують історичні факти в інтелектуальному контексті право-радикальних ідеологій, а це, в свою чергу, викликає неоднозначну оцінку наукового загалу.

В державах несталої демократії, які тяжіють до прихованого авторитаризму, ідеологія претендує на остаточну систематизацію результатів інтерпретацій у сфері гуманітарних знань. Проте ці претензії не можуть реалізуватися повністю, оскільки, по-перше, множина конкурентних наукових шкіл може працювати з тими самими фактами, пропонуючи різні інтерпретації; по-друге, час панування будь-якої ідеології обмежений, після її краху або відходу з активних соціальних позицій, факти історії та культури набувають певної самостійності до подальшого використання.

Гра фактами минулого в інтересах різних політичних сил – досить свавільна й безвідповідальна інтерпретація історії на потребу дня – не проходить дарма. Необхідно вивчати національну історію, усувати «білі плями» в минулому, але завжди слід пам'ятати ту делікатність ученого про яку писав М. Вебер у статті «Наука як покликання і професія»: «Вчений не повинен бути політиком, у всякому разі тоді, коли проводить дослідження» [3, с. 4]. Методологічний арсенал соціального пізнання все активніше зсувається в бік герменевтичних, феноменологічних, етнометодологічних і культурологічних способів пізнання, а прояви релятивізму та суб'єктивізму в результатах досліджень інколи ставлять під сумнів існування стандартів наукової раціональності. Брак загальноновизнаних парадигм у вітчизняній історії означає неминучість «теоретичного анархізму» в гуманітарних

науках. Множина концептуально-теоретичних схем соціальної реальності й можливість вільно вибирати будь-яку з них – це норма, а не аномалія. В Україні роль слова, позиція гуманітарія залишаються вагомими. Людина постійно шукає в минулому відповіді на питання сьогодення і тому постійно змішує часи та епохи в свідомості. «Наявність низки ідеологем серед політиків та науковців... ускладнює пошук оптимальної державної стратегії за сучасних умов» [8, с. 86]. Мета дослідника – витлумачити минуле не на потребу часу, а в точній і строгій відповідності до логіки історії, демонструючи «герменевтично виховану свідомість».

1. «Бытие и время» Мартина Хайдеггера в философии XX века: Материалы обсуждения: Выступили А. В. Ахутин, В. И. Молчанов, Т. А. Васильева и др. // Вопросы философии. – 1998. – № 1. – С. 110–121.
2. Бенуа А. де. Против либерализма: к четвертой политической теории / Бенуа А. де. – М.: Амфора, 2009. – 480 с.
3. Вебер М. Наука как призвание и профессия / М. Вебер // Самосознание европейской культуры 20 века. – М.: Политиздат, 1991. – С. 130–149.
4. Воропаєва Т. Українство в європейському цивілізаційному просторі: теоретико-методологічні засади дослідження / Т. Воропаєва // Українознавчий альманах. – Вип. 11. – К., 2013. – С. 79–83.
5. Гадамер Х.-Г. О круге понимания / Актуальность прекрасного / Гадамер Х.-Г. – М.: Искусство, 1991. – 364 с.
6. Плачинда С. П. Словник давньоукраїнської міфології / Плачинда С. П. – К.: Укр. Письменник, 1993. – 63 с.
7. Розумний М. Інституційні, конституційні та інтеграційні аспекти проекти модернізації: висновки для України / М. Розумний // Українознавчий альманах. – Вип. 11. – К., 2013. – С. 55–58.
8. Томенко М. В. Українська перспектива: історико-політологічні підстави сучасної державної стратегії / М. В. Томенко // Політичні студії. – Вип. 2. – К.: Українська перспектива, 1995. – 103 с.

УДК 008.165.24 (477:100)

Тетяна Воропаєва

Цивілізаційний потенціал українства: інтелектуальний та культуральний виміри

У статті розглядаються інтелектуальний та культуральний аспекти цивілізаційного розвитку українства. Доводиться, що колективний інтелект є об'єднуючим конструктом, який може пояснити швидкість і якість цивілізаційного поступу різних народів світу. Український інтелектуальний капітал аналізується як складова соціального капіталу української нації, а інтелект нації – як невід'ємний чинник цивілізаційного поступу українства. Доведено, що поєднання інтелектуального і культурального капіталу нації уможливорює зміцнення цивілізаційного потенціалу українства.

Ключові слова: культура, інтелект, інтелектуальний капітал, цивілізаційний потенціал, українство.

The article deals with the cultural and intellectual aspects of civilization development of Ukrainians. It is proved that collective intelligence is a unifying construct that can explain the speed and quality of civilization progress of various cultures. Ukrainian intellectual capital is analyzed as a part of the social capital of the Ukrainian nation, and the nation's intelligence – as an essential factor in the progress of civilization development of Ukrainians. It was proved that the combination of intellectual and cultural capital of the nation allows strengthening the capacity of civilization progress of Ukrainians.

Keywords: Culture, Intellect, Intellectual Capital, Civilization Potential, Ukrainians.

Питання про особливості становлення культури та людського інтелекту посідає одне з ключових місць у сучасній соціогуманітаристиці. Популярність звернення до наукового аналізу «культурального» та «інтелектуального» (як мега-соціальних явищ) викликана неоднозначністю їх проявів, невизначеністю та суперечливістю описів цих феноменів в науковій та науково-популярній літературі. Відмінності в соціологічних, антропологічних і психологічних трактуваннях «культурального» та «інтелектуального» в цивілізаційному контексті змушує шукати можливості інтегративного підходу до вивчення даної проблеми, яка була б здатна забезпечити методологічний синтез різних аспектів її дослідження. Відсутність інтегративного бачення, відповідно з яким можуть бути пов'язані обидва феномена, підтримує в науковому

середовищі постійний інтерес до інтегративних наук, до яких, зокрема, належить і сучасне українознавство. Інтегративний підхід, що поєднує концептуальний потенціал цивіліології, філософії історії та українознавства, дозволяє вибудувати нову пізнавальну стратегію щодо поставленої проблеми. А науково-дослідницька стратегія, що базується на взаємопроникненні когнітивних, соціально-антропологічних, онтологічних та інформаційних аспектів «культурального» та «інтелектуального», має наукову новизну. При застосуванні такої методології не можна буде зводити культуру до матеріальної чи духовної, а інтелект не можна буде ототожнювати із свідомістю.

Отже, сучасне українознавство як інтегративна система знань, що розвивається в рамках постнекласичної науки,